

TÜRKİYE’DE CEP TELEFONUNUN TOPLUMSAL ANLAMI ÜZERİNE NİTEL BİR ÇALIŞMA¹

Aizat MADİKOVA ÖZER²

Özet

Bu çalışmada gündelik hayat pratikleri bağlamında cep telefonunun toplumsal anlamı ortaya koyulmaktadır. Çalışmanın kuramsal temeli teknolojinin toplumsal inşası yaklaşımına dayanmaktadır. Veriler farklı demografik özelliklere ve farklı öznel gündelik hayat gerçekliğine sahip 28 katılımcıyla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerle toplanmıştır. Bulgular tümevarımcı analizle ortaya koyulmuştur.

Günümüzde cep telefonu farklı toplumsal anlamlarla –haberleşme ve sosyalleşme aracı, iş hayatında ve özel hayatta işlem yönetimini kolaylaştıran ve hızlandıran araç, maddi kazanç elde etme aracı ve gündelik hayatı verimli düzenleme ve yönetme aracı şeklinde benimsenmektedir. Cep telefonunun farklı toplumsal anlamlarla benimsenmesini etkileyen unsurlar; multimedya içeriğinin yanı sıra, bir toplum içerisindeki bireylerin farklı kişisel özellikleri, algı ve tutumları, öznel gündelik hayat gerçekliği, cep telefonu ile ilgili bilgi ve becerileri şeklinde sıralanabilir. Çalışmada cep telefonunun yapısal kısıtlamasından kaynaklanan engelleri aşmak için insan aracılığına başvurulduğu; bunun için kullanıcı bireyin iletişim teknolojileriyle ilgili bilgi ve becerilerinden yararlandığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Toplumsal inşacılık, Gündelik hayat, Yeni medya, Sayısal medya, Cep telefonu.*

¹ Bu çalışma, yazarın *Teknolojinin Toplumsal İnşası Yaklaşımı Bağlamında Cep Telefonunun Toplumsal Anlamı* başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

² Öğr. Grv. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sinema ve Televizyon Bölümü, ayzat.ko@hotmail.co.uk

A QUALITATIVE STUDY ON SOCIAL MEANING OF MOBILE PHONE IN TURKEY

Abstract

The study is theoretically based on the social construction of technology approach and presents the social meaning of mobile phone within the context of daily life practices. In the study the semi-structured interviews were conducted with 28 participants who had different demographic characteristics and different subjective daily life reality. Study findings were revealed with an inductive analysis.

The conclusions of the study are: In Turkey mobile phone used to be adopted as a communication medium and a symbol of status. Nowadays in the same society, because of its multimedia content, mobile phone is adopted with different social meanings such as; a communication and a socializing medium, a medium of accelerating the operations management in both business and private life, a gaining profit medium, a medium of efficiently arranging and managing daily life. Besides its multimedia content, factors that affect the adoption of mobile phone with different social meanings in the same society relies on individuals’ different personal characteristics, perceptions and attitudes, subjective everyday life reality, knowledge and skills concerning mobile phones. In Turkey the human agency has been used to overcome the structural constraint of mobile phone since its adoption, and for that the communication technologies knowledge and skills of individuals have been used.

Keywords: *Social constructionism, Everyday life, New media, Digital media, Mobile phone.*
Giriş

Sayısal iletişim teknolojilerinin gelişmesi, iletişim araçları ve insanlar arasındaki ilişkinin karşılıklı etkileşimli olduğunu daha görünür kılmıştır: İletişim çalışmalarında toplum üyeleri pasif tüketici yerine kullanıcı, ortak üretici ya da üretici-tüketici şeklinde ele alınmaya başlanmıştır. Bu çalışma; iletişim çalışmalarında kullanımlar ve doyumlar gibi yaygın başvurulan kuramların dışında bilim ve teknoloji sosyolojisi çalışmalarından biri olan teknolojinin toplumsal inşası yaklaşımından yararlanmak, iletişim araçları ile toplum arasındaki etkileşimi araştırma ve anlamada yeni bakış açısı sağlayacaktır, düşüncesinden hareketle hazırlanmıştır. Zira teknolojinin toplumsal inşası yaklaşımı, kullanıcı bireyleri, iletişim teknolojilerinin sürekli gelişmesinde etken rol alan aktörlerden biri olarak ele almayı mümkün kılmaktadır.

Bu yaklaşıma göre iletişim teknolojilerinin teknik içeriği, şekli, maliyeti gibi özellikleri mühendisler, tasarımcılar, yatırımcılar gibi üretim sürecinde etkin olan toplumsal aktörler tarafından belirlenir ve tasarlanır (Bijker vd., 1989; Pinch ve Bijker, 2008; Croteau vd., 2012). Bununla birlikte, iletişim teknolojilerinin üreticiler tarafından tanımlanan kullanım amaçları ile pratikte kullanıcılar tarafından belirlenen kullanım amaçları her zaman aynı olmayabilir. Kullanım amaçları ve pratikleri, zaman içerisinde iletişim araçlarının tekniğinin ve içeriğinin değişmesini etkiler ve yön verir. Bu anlamda, iletişim araçları ve toplum ilişkisinde kullanıcılar ve kullanmayı reddedenler olarak bireyler, teknolojinin toplumsal anlamının değişmesinde etken rol oynayan birer toplumsal aktörlerdir (Stearns, 01.06.2013; Pinch ve Bijker, 2008). Konu, telefonun ilk seri üretimine başlandığı ve geniş kitleye sunulduğu dönemde, telefon üreticilerinin belirlediği kullanım amacıyla toplumun kullanım pratiklerinin karşılaştırılması ile açıklanabilir:

İlk seri üretim telefonlar, üreticiler tarafından sesli telgraf olarak düşünülmüş ve iş adamlarına, iş görüşmeleri için bir iletişim aracı şeklinde tanıtılmıştır. Hedef kitle kent merkezlerindeki iş adamları olarak belirlense de zamanla telefon, kırsal kesimlerde çiftçiler tarafından benimsenen bir iletişim aracına dönüşmüştür: Çiftçi kadınlar için telefon, gün boyunca evden veya çiftlikten ayrılmalarına gerek kalmadan aile ve arkadaşlarla görüşebilmelerini sağlayan bir sosyalleşme aracına dönüşmüştür. Bu örnekte görüldüğü gibi insanlar gündelik hayatta iletişim teknolojilerini sunulduğundan farklı anlamlandırabilmekte ve kullanabilmektedirler.

Cep telefonu, insanların sürekli yanlarında bulundurmaları istedikleri bir kişisel iletişim teknolojisidir. Teknik içeriği, cep telefonunu kullanıcılar için önemli bir araç kılmaktadır. Cep telefonu teknik olarak; telefon rehberi, arama çeşitleri, kısa mesaj çeşitleri, oyun, müzik çalar, radyo çalar, ses kaydedici, Java ve veri hizmetleri, kamera, internet hizmeti, konum hizmetleri ve bilgi, eğlence, veritabanı, işlemler içeriklerine erişim özelliklerini kullanmayı mümkün kılmaktadır. Birey cep telefonunu; iletişim kurma, haberleşme ve sosyalleşme, veri arşivleme ve paylaşma, içerik yaratma ve düzenleme, işlem yönetme ve paraya çevirme (monetize) eylemlerinde bulunabilmektedir.

Bu çalışmada, bir iletişim teknolojisinin toplumsal anlamının, teknolojinin mevcut teknik niteliklerine göre değil, insanların eylemlerine göre inşa edildiği varsayılmaktadır (Croteau vd. 2012, s.321). Bu varsayım, teknolojinin toplumsal inşası yaklaşımının bakış açısını yansıtmaktadır. Buna göre teknoloji, toplum tarafından inşa edilir. Teknoloji, toplumun tarihine, kültürüne, ekonomisine, politığına ve bilime bağlı olarak gelişir. Teknoloji, toplumun doğal bir parçası olarak toplumsal aktörleri etkiler ve onlardan etkilenir. Teknolojinin toplumsal inşası yaklaşımında iletişim teknolojileri ve toplum ilişkisi, teknolojinin yapısal kısıtlanması ve insan aracılığı ile açıklanır.

Yapısal kısıtlama, iletişim aracının teknik yapısının belli bir amaç için kullanım imkânı sağlarken, aynı zamanda diğer kullanım seçeneklerini kısıtlar. İnsan aracılığı; insanların bir araya gelerek toplumsal güç oluşturmalarıyla, yasal düzenlemeler, toplumsal normlar, piyasa baskıları, teknolojik mimari (aracın teknik özellikleri) bağlamında iletişim aracının çalışmasını ve kullanımını değiştirebilme rolüne sahip olmalarıdır. Teknolojinin toplumsal inşası yaklaşımına göre iletişim teknolojilerinin geleceği, teknolojinin sahip olduğu nitelikten ziyade, insanların eylemleri tarafından belirlenirler (Bijker vd., 1989; Pinch ve Bijker, 2008; Croteau vd., 2012).

Çalışmada cep telefonunun toplumsal anlamı, gündelik hayatta insanların cep telefonu kullanım deneyimi, algı ve tutumuna göre ortaya koyulması amaçlanmakta; “Gündelik hayat pratikleri bağlamında cep telefonunun toplumsal anlamı nedir?” sorusu araştırılmaktadır.

Yöntem

Çalışmanın araştırma deseni olarak toplumsal inşacılığa başvurulmuştur. Toplumsal inşacılık araştırma deseni konuya insanlar tarafından inşa edilen gerçeklik olarak yaklaşılmasını mümkün kılmaktadır. Toplumsal inşacılık insanlar tarafından inşa edilen, algılanan gerçekliği ve bunun sonuçlarını araştırır (Berger ve Luckmann, 2008; Patton, 2015, s.121-124).

Çalışmada amaçlı örnekleme stratejilerinden biri olan maksimum çeşitlilik örneklemeden yararlanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme, ilgi boyutları üzerine çeşitlilik elde etmek için ögelerin geniş yelpazesini kasıtlı olarak seçmektir (Patton, 2015, s.267). Araştırma katılımcıları; cinsiyete, yaşa, medeni durumuna, eğitim ve ekonomik durumuna, mesleğe, çalışma durumuna ve öznel gündelik hayat gerçekliğine göre kendi içerisinde farklılık gösteren Türkiye’nin Afyonkarahisar (Afyon) ilinde yaşayan 18 yaş üstü orta sınıf cep telefonu kullanıcısı 14ü kadın, 14ü erkek olmak üzere toplamda 28 kişidir. Çalışmada katılımcıların gerçek isimleri yerine rumuzlar kullanılmıştır. Katılımcıların listesi EK-1.de sunulmuştur.

Çalışmanın verileri 5. Mart - 7. Mayıs 2018 tarihleri arasında yarı yapılandırılmış görüşmeyle toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacının doğrudan gözlemleyemediği şeyleri bulmada başvurulması uygun olan veri toplama tekniğidir (Patton, 2015, s.326). Verilerin analizinde tümevarımcı nitel analize başvurulmuştur. Tümevarımcı nitel analiz “kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.242)”. Tümevarımcı analizin “en önemli özelliği, kategoriler incelenen veriden üretilir. Araştırmacı metinleri incelerken önce açık kodlama yapar, sonra kategoriler oluşturur ve en sonda bunları özetler (Güler, Halıcıoğlu ve Taşkın, 2015, s.340)”. Çalışmada tümevarımcı analizle Tablo.1. de sunulan kategori ve kod listesi oluşturulmuştur.

Tablo.1. Cep telefonunun toplumsal anlamıyla ilgili kategori ve kod listesi

---

Cep telefonu kullanım derecesi

Sınırlı
Ortalama
Ortalama üstü

Cep telefonu kullanımıyla ilgili ilgi ve çıkar gözetimi

Zorunluluk
İhtiyaç
İstek

Cep telefonu kullanım amacı

Her an her yerde iletişimde olma ve haberleşme
Sosyalleşme
    Var olan sosyal ilişkileri sürdürme
    Yeni sosyal çevre edinme
Bilgiye erişme
İşlem yönetme
Arşivleme
Eğlence

Cep telefonunu anlamlandırma

Olumsuz duygusal anlamlandırma
    Esir alan
    Özgürlüğü kısıtlayan
İşlevselliğine göre araç olarak anlamlandırma
    İletişim aracı
    Cepte bilgisayar
İşlevselliğine göre araçtan öte – olumlu duygusal anlamlandırma
    Sağ elim, yardımcım
    Kurtarıcı gibi
    Arkadaş, yakınım
Fiziksel bağ – bir uzuv olarak anlamlandırma
    Organımız gibi

Cep telefonu kullanım pratikleriyle ilgili veriler; kullanılan özellik sayısı ile kullanım amacı sayısı ilişkisine göre –sınırlı, ortalama, ortalama üstü kullanım olarak derecelendirilmiştir. Cep telefonu kullanım algı ve tutumuyla ilgili veriler; ilgi ve çıkar gözetimine göre –zorunlu, ihtiyaç ve istek şeklinde betimlenmiştir. Bu bulgular, demografik özellikler ve öznel gündelik hayat gerçekliği ile ilişkilendirilerek analiz edilmiştir.

Bulgular

Çalışmanın katılımcıları; en az 8 yıl ve en çok 24 yıldır cep telefonu kullanmakta olup, en erken 9 yaşında ve en geç 60 yaşında cep telefonuna sahip olmuştur. İlk cep telefonuna sahip olma yaşı ve nedeni ile ilgili bulguların Türkiye’de cep telefonu kullanımına dair bilgilerle bir arada değerlendirilmesi aşağıdaki gibidir: Türkiye’de gündelik hayatta sayısal iletişim aracı –cep telefonunun kullanımı, kablosuz haberleşmenin sunulduğu 1994’te başlamıştır. Kablosuz haberleşme hizmetinin sunulduğu ilk yıllarda cep telefonuna iş ve özel görüşmeleri yürütmek için sahip olunmuştur: Cep telefonunu Adile 24 yıldır; Suat 23 yıldır; Nuri ve Selma 22 yıldır, Ramiz ve Eda 21 yıldır; İhsan, Hayri, Numan ve Fehmi 20 kullanmaktadır. Böylece çalışmada Türkiye’de cep telefonu ilk iş ve özel görüşmeleri yürütme amaçlı kullanıldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Çalışmada cep telefonuna ilk sahip olma nedenleriyle ilgili bulgular 2 kategori altında sunulabilir: Birincisi cep telefonunun işlevselliğiyle ilgilidir ve iletişim sürekliliğini sağlama şeklindedir. İkincisi çevrenin etkisi ve cep telefonunun statü sembolü olarak algılanmasıyla ilgilidir; buna dair bulgular özentisi, merak, dikkat çekmek ve dışlanmamak şeklindedir.

Alanyazında cep telefonunun işlevselliği ve dış görünümü, onun yaygın benimsenmesinin nedeni (Katz ve Aakhus, 2002; Özcan ve Koçak, 2003; Ömürbek ve Şimşek, 2012; Bal, 2013); bağımlılık nedeni (Elderfield, 2007) olarak belirtilmiştir. Bu çalışmanın bulguları cep telefonunun işlevselliğinin, onu benimsemeye ve bağımlılığın artmasında etkili olduğu bilgisini onaylayıcı özelliktedir: Çalışmada cep telefonu kullanımıyla ilgili bağımlılık derecesi katılımcıların algı ve tutumlarıyla açıklanabilir. Buna göre cep telefonu kullanımını zorunluluk olarak algılayan kişilerin diğer –istek ve ihtiyaç olarak algılayan kişilere göre daha az bağımlılık sergiledikleri söylenebilir. Çalışmanın bulgularına göre gündelik hayatta cep telefonunun bir kişisel iletişim aracı olarak; vazgeçilmez, vazgeçilmesi zor, vazgeçilebilir ve alternatifi çıkarsa vazgeçilebilir şeklinde benimsenmektedir.

İlk cep telefonuna onun sembolik anlamı yüzünden sahip olan katılımcılar (örneğin Muazzez ve Hayri), geçmişte cep telefonuna bir statü sembolü olarak sahip olsalar da, görüşmenin yapıldığı tarihte cep telefonunu işlevselliğinden dolayı kullandıklarını ve işlevselliğinden dolayı vazgeçmek istemediklerini belirtmişlerdir. Böylece cep telefonunun multimedya aracına dönüşmesiyle ve kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte cep telefonuna bir statü sembolünden çok işlevselliğinden dolayı değer verildiği söylenebilir. 2010’lu yılların başında yapılan çalışmalarda (Gökali vd., 2011; Bal, 2013) cep telefonu önemli bir statü göstergesi olarak belirtildiği hatırlanarak; 2010’ların ilk yarısında cep telefonu statü göstergesi olarak önemli iken, 2018’de cep telefonunun statü göstergesi olarak öneminin azaldığı söylenebilir.

Çalışmada cep telefonunun ilk kullanım pratiklerinde yapısal kısıtlamaya karşı insan aracılığına başvurulduğuna dair bulgulara ulaşılmıştır: Türkiye’deki kablosuz haberleşmenin ilk yıllarında yüksek tarifelere karşı insanlar kendi yöntemlerini geliştirmişlerdir. Bununla ilgili Ali: “Mesaj da çok ücretliydi, pahalı bir şeydi, dolayısıyla o özelliği de çok sık kullanamıyordunuz. Hatta böyle haberleşme için çaldırıp kapatma falan gibi bir yöntem geliştirmiştik (kişisel iletişim, 27.04.2018)”, demiştir. Cep telefonuna sahip olan, ancak yüksek tarifelerle karşı karşıya kalan cep telefonu kullanıcıları, haberleşmek için “çaldırıp kapatma” yöntemini geliştirmişlerdir. Bu bulgu, teknolojinin toplumsal inşası yaklaşımının teknoloji kullanımının ilk belirlenen kullanım amacından farklılaşabildiği ve toplumdan topluma değiştiği görüşünü onaylamaktadır.

Çalışmada cep telefonunun teknik içeriği geliştikçe kullanım pratiklerinin de çeşitlendiği bulgusuna ulaşılmıştır: Cep telefonunun teknik içeriğine 1997’den itibaren oyunlar dahil edilmiştir. İlk cep telefona 1997 yılında sahip olan Eda, telefonunun teknik içeriklerini belirtirken ilk cep telefonu oyunu olan “snake”i (yılan) hatırlamaktadır: “Arama, mesaj ...

müzik yoktu, alarm vardı- standart şeyler, oyun -yılan falan gibi, en eski (kişisel görüşme, 1.05.2018)”.

Sayısal iletişim teknolojilerindeki sesten veriye geçiş şeklindeki önemli gelişmeyle birlikte, 1999’dan itibaren cep telefonu bir multimedya dönüşmüştür ve önemli teknik içeriğine – internete bağlanma özelliğine ve kısa sürede popüler olan müzik çalar özelliğine sahip olmuştur. 2000’lerde cep telefonunun teknik içeriğine polifonik zil sesleri, radyo, kamera özellikleri dahil edilmiş ve renkli ekran geliştirilmiştir. Muazzez’in 2000 yılında sahip olduğu ilk cep telefonu ile ilgili hatıraları şu şekildedir: “Küçük, minik bir şeydi, yere düştüğünde kırılmıyordu, bir defa şarj ettiğinizde 2 hafta falan gidiyordu. İnternet diye olay yoktu, sadece mesajlaşma vardı ... oyun vardı, alarm vardı, sabit (kişisel iletişim, 20.03.2018)”.

Esra’nın (kişisel iletişim, 29.03.2018), 2001’de sahip olduğu ilk cep telefonu özelliğiyle ilgili hatırladığı: “Mesaj ve arama vardı, çok özellik yoktu onda”, şeklindedir. Hüseyin, 2002’de sahip olduğu ilk cep telefonu hakkında, “çok büyüktü, sadece arama ve sms vardı, sesi çok acayip çıkıyordu, polifonik mi diyorlardı (, kişisel iletişim, 5.03.2018)”, şeklinde hatırlamıştır. Zehra, 2003’te sahip olduğu ilk cep telefonunun özellikleriyle ilgili, “sadece arama ve mesaj vardı, oyun falan yoktu (kişisel iletişim, 26.03.2018)”, şeklinde belirtmiştir. Sevgi, 2004’te sahip olduğu ilk cep telefonunu şöyle hatırlamıştır: “Akıllı telefon değildi ama o, ilk telefonum. Sadece iletişim aracı olarak, sadece aramaları, mesaj... Alarm vardı... Oyun yoktu, vardı da bekli ben kullanmıyordum. Müzik vardı (kişisel iletişim, 26.03.2018)”.

Berk (kişisel iletişim, 28.03.2018), ilk 2008’de cep telefonu kullanmaya başlamıştır: “...akıllı telefon sayılmayacak bir telefon...en fazla müzik dinleme falan gibi, çok dandik olsa da fotoğraf [kamera], not tutma –çok kısıtlı işler [yapılabiliyordu]”. Buse (kişisel iletişim, 7.05.2018), ilk 2009’da cep telefonu kullanmaya başlamıştır: “Kamerasız, küçük, tuşlu bir telefondur. Ondan sonra bu kızaklılar çıkmaya başladı, ilk telefonumu anneme devrettim ondan sonra kızaklı telefon aldırıştım... Arama, mesajlaşma vardı. Oyun, alarm özellikleri vardı”. Melis (kişisel iletişim, 29.03.2018), 2010’da sahip olduğu ilk cep telefonunun akıllı telefon olduğunu belirtmiştir. Müjgan da 2010’da ilk cep telefonuna sahip olmuştur: “İlk kullandığım normal tuşlu telefondandı... Ve whatsapp, kamera falan olmadığı için mesajlaşma ve arama olarak kullanıyorduk (kişisel iletişim, 20.03.2018)”.

Böylece –görüşme katılımcılarının geçmişte sahip oldukları cep telefonu özelliklerine dair bilgilerden- 1994’ten itibaren, gündelik hayata sesli iletişim aracı olarak giren cep telefonu, yerini zamanla çeşitli özelliğe sahip multimedya cep telefonuna bıraktığı görülmüştür. Ayrıca, aynı zaman diliminde farklı insanların farklı özelliklere sahip cep telefonu kullandıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

Çalışmada gündelik hayatta cep telefonunun bütün özellikleri farklı yoğunlukta; her an her yerde iletişimde olma, haberleşme, var olan sosyal ilişkileri sürdürme ve yenilerini edinme, bilgiye ve içeriğe erişme, işlem yönetme, arşivleme ve eğlence amaçlı kullanıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışmada cep telefonunun farklı yoğunlukta kullanımı katılımcıların demografik özellikleri ve öznel gündelik hayat gerçekliği ile ilişkilendirilmiştir.³

³ Bu durumun sayısal eşitsizlikle ilişkilendirilerek değerlendirilmesi içinse katılımcının sosyo-ekonomik durumuyla ilgili verilerin yanı sıra cep telefonunu olduğu kadar diğer iletişim teknolojilerini de içeren genel medya kullanım becerileri ve okuryazarlığıyla ilgili verilere ulaşılması önemlidir. Bu çalışmada cep telefonunun toplumsal anlamı araştırıldığından cep telefonu kullanımıyla ilgili bulgular sayısal eşitsizlik ve medya okuryazarlığı açısından ele alınmamıştır.

Çalışmada cep telefonu kullanımıyla ilgili algı ve tutum üzerine bulgular; kişisel iletişim aracı olarak cep telefonunun benimsenmesi, ilgi ve çıkar gözetimine göre zorunluluk, ihtiyaç ve istek doğrultusunda cep telefonu kullanımı şeklinde kategorileştirilmiştir. Bulgulara göre cep telefonunun bir kişisel iletişim aracı olarak benimsenmektedir. Bununla birlikte “kişisel iletişim aracını” başkasıyla paylaşma konusunda farklılıklara rastlanmıştır: Örneğin Buse kişisel iletişim aracının başkalarıyla paylaşılmasını yanlış bulmakta ve başkalarının cep telefonuna bakmadığı gibi kendi cep telefonunu da başkalarıyla paylaşmamaktadır. Kişisel iletişim aracı olarak cep telefonunu her an her yerde yanında bulduran Zeynep oyun oynamaları için cep telefonunu torunlarıyla paylaşmaktadır. Böylece bir kişisel iletişim aracı olarak cep telefonu: Bekar veya evli ancak çocuk sahibi olmayan kişiler tarafından başkalarıyla paylaşılmadığı; çocuk ve/veya torun sahibi kişiler tarafından cep telefonu yakınlarıyla –çocuğu, torunuyla- paylaşıldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Çalışmada zorunluluk, ihtiyaç ve istek kategorileri tümevarımcı analiz çerçevesinin gerektirdiği şekilde, verilerde yer alan ifadelerden –katılımcıların kullandığı sözcüklerden ortaya çıkmıştır. Bu kategoriler gündelik hayat, eylem ve anlam üzerinden ele alındığında bireysel, radikal ve genel ihtiyaçlar çerçevesinde tartışılabilir. Buna göre zorunluluk olarak cep telefonu kullanımı, gündelik hayatta iş ve özel hayatın dayattığı genel ihtiyaçlardan biri olarak değerlendirilebilir. İhtiyaç ve istek doğrultusunda cep telefonu kullanımı ise gündelik hayatta bireysel ihtiyaçlardan biri olarak değerlendirilebilir. Bazı durumlarda, başka ülkeye taşınmak isteyen Eda’nın durumda olduğu gibi, ihtiyaç ve istek doğrultusunda cep telefonu kullanımı gündelik hayatta radikal ihtiyaçları gerçekleştirmede bir araç olarak değerlendirilebilir.

Çalışmada gündelik hayatta cep telefonu kullanımına dair bulguların; katılımcıların ortalama aylık geliri, eğitim düzeyi ve çalışma durumuna göre benzerlik taşıdığı ortaya koyulmuştur. Bu bulgulararası ilişkiler aşağıda dört farklı grup –A., B., C. ve D.Grubu- şeklinde sunulmaktadır. Çalışmanın kuramsal temelini göre önemli bulgu ise grup içerisinde; ortalama aylık geliri, eğitim düzeyi ve çalışma durumu diğer kişilerininkine benzeyen ancak cep telefonu kullanım pratiklerinin farklı olduğu kişilere rastlanılmasıdır. Bu bulgular aşağıda, kişinin ait olduğu grup ve rumuzu –A.Grubu-Katılımcı rumuzu- şeklinde sunulmaktadır.

A.Grubu: Lise mezunu, 0-600 TL arasında değişen ortalama aylık gelire sahip, 2 kadın ve 3 erkek genç yükseköğrenim öğrencisi cep telefonunu ortalama üstü derecede kullanmaktadır. A.Grubu cep telefonunu ihtiyaç ve istek doğrultusunda çeşitli amaçlarda kullanmakta, çeşitli anlamlar yüklemektedir. A.Grubu cep telefonunu ihtiyaç doğrultusunda; iletişim sürekliliği sağlayan araç, rutin işlemleri kolaylaştıran ve hızlandıran araç ve gündelik hayatı verimli düzenleme ve yönetme aracı olarak kullanmaktadır. İstek doğrultusunda; sosyalleşme, eğlence, bilgi ve içerik erişimi gibi boş zaman aktivite çeşitlerine erişme aracı olarak kullanmaktadır. A.Grubu cep telefonunu her türlü işlemin rahat, kolay ve hızlı yönetildiği bir cep bilgisayarı olarak anlamlandırmaktadır.

A. Grubu-Berk. Berk cep telefonunu A.Grubundaki diğer kişilerden farklı olarak sosyalleşme için neredeyse kullanmamaktadır. Berk’in çoğu sosyal medya platformunda hesabı yoktur: Facebook’ta –annesiyile iletişim kurmak için- hesabı vardır; WhatsApp hesabını –çoğunlukla serbest grafik-tasarımcı olarak müşteriyle iletişim kurmak için- kullanmaktadır. Berk cep telefonunu A.Grubundaki diğer kişilerden farklı olarak, her günü verimli geçirme, disiplinli çalışma amaçlı zamanını yönetmek için kullanmaktadır.

Böylece A. Grubundan elde edilen bulgulara göre; ortalama aylık gelirinin düşük olduğu, yükseköğrenim eğitimi görmekte olan ve işsiz, serbest veya kısmi çalışan genç yetişkinler gündelik hayatta cep telefonunu ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda bir cep bilgisayarı olarak

kullanmaktadır. Bu grupta bir kişinin –Berk- cep telefonunu farklı kullandığına rastlanmıştır. Bu durum Berk’in gündelik hayatta teknolojik ürünlere yakından ilgi duyması, teknolojik ürünlerle ilgili yenilikleri sürekli takip etmesi, araştırması ve teknolojik bir yenilik üretme isteğine bağlı olarak açıklanabilir. Böylece A.Grubundaki diğer kişilere göre Berk’in cep telefonunu farklı kullanışı öznel gündelik hayat gerçekliğiyle ilişkilidir.

B. Grubu: Meslek lisesi mezunu, aylık geliri olmayan, orta yaşlı 2 ev kadını cep telefonunu ortalama derecede kullanmaktadır. B.Grubu cep telefonunu; iletişim sürekliliği sağlama, sosyalleşme ve bilgiye erişim amaçlı kullandıkları tespit edilmiştir. Orta yaştaki iki ev kadınının biri cep telefonunu ihtiyaç doğrultusunda kullanmakta ve kurtarıcı şeklinde anlamlandırmakta; ikincisi istek doğrultusunda kullanmakta ve esir alan araç olarak anlamlandırmaktadır.

B. Grubu cep telefonu ile duygusal bağ kurmakta ve olumlu veya olumsuz sembolik anlam yüklemektedir. Bununla ilgili; cep telefonunun işlevselliğine bağlı olarak olumlu sembolik anlam yüklendiği; kişinin cep telefonu kullanım pratiğini kontrol edememe korkusuna, kullanım bağımlılığı korkusuna bağlı olarak olumsuz sembolik anlam yüklendiği söylenebilir.

C. Grubu: Lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü öğrenim mezunu, kamu ve özel kurumda çalışmakta olan, ortalama aylık geliri 1500-10000 TL arasında değişen, genç ve orta yaştaki toplamda 16 yetişkinden; 6 kadın ve 8 erkek olmak üzere 14 kişinin cep telefonu kullanım derecesi ortalama üstüdür; 1 kadın ortalama; 1 kadın sınırlı derecede cep telefonunu kullanmaktadır. Çalışan yetişkinlerin cep telefonu kullanım algı ve tutumu kendi içerisinde farklılık göstermektedir. Bu farklılığın kişilerin öznel gündelik hayat gerçekliği ile ilişkisine rastlanmıştır. Cep telefonunu ortalama üstü derecede kullanan çalışan yetişkinler, cep telefonu kullanımını ilgi ve çıkar gözetimine göre zorunluluk, ihtiyaç ve isteğe bağlı olarak algılamaktadırlar. Buna göre C.Grubuna ait öznel gündelik hayat gerçekliği ve ilgi ve çıkar gözetimine göre cep telefonu kullanımındaki farklılıklara dair bilgiler şu şekildedir:

C. Grubu-Zehra, Numan ve İhsan. Özel kurumda yönetici ve işveren olarak çalışan, orta yaştaki 1 kadın ve 2 erkek yetişkin, cep telefonu kullanımını zorunluluk olarak algılamaktadır ve işle ilgili sürekli iletişim sağlama, işlem yönetme ve başkalarının gerçekleştirdiği işlemi kontrol etme, özel hayatla ilgili sürekli iletişim sağlama, işlem yönetme amaçlı kullanmaktadır. Cep telefonu kullanımını zorunluluk olarak algılayan yetişkinler cep telefonunu; özgürlüğü kısıtlayan araç, çalışma saatini kısaltan araç ve iletişim aracı olarak – çeşitli şekilde anlamlandırmaktadır.

C. Grubu-Eda, Muazzez, Mümtaz, Ali, Selma, Adile, Fehmi, Ramiz, Hayri ve Cenk. Cep telefonu kullanımını ihtiyaç olarak algılayan ve cep telefonunu ortalama üstü derecede kullanan yetişkinlerin çalışma durumu: 2 kadın ve 2 erkek iş sahibi; 2 kadın ve 3 erkek kamu ve özel kurumda yönetici; 1 erkek özel kurumda çalışan şeklindedir. Bu durumda, ihtiyaç doğrultusunda cep telefonunu kullanan çoğunluk, 9 kişi üst düzey çalışanlardan oluşmaktadır. Çalışan yetişkinler cep telefonunu ihtiyaç gereği; iletişim sürekliliği sağlama, bilgi ve içerik erişimi, iş ve özel hayatta kolay ve hızlı işlem yönetimi, sosyalleşme, eğlence amaçlı kullanmaktadır. Bu alt grup cep telefonunu; her yere taşınabilen, iletişimi sağlayan, her işe yarayan, hayatı kolaylaştıran ve bilgisayar gibi araç, “sağ elim,”- çeşitli şekilde anlamlandırmaktadır.

Bu alt gruptaki bir kişi – Mümtaz, işiyle ilgili faal olan bir cep telefonu uygulaması geliştirmiştir. Çalışmada katılımcıların cep telefonuna dair bilgi ve becerileri araştırılmamıştır, ancak verilere göre: Mümtaz’ın teknolojiye olan merakını iş hayatında daha verimli sonuç

almak için mobil uygulama geliştirmede kullandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu alt gruptakilerden Eda da iş hayatından daha verimli sonuç almak için cep telefonunu kullanmaktadır. Ancak Eda, Mümtaz’dan farklı olarak, işiyle ilgili olarak cep telefonunu iletişim ve arşiv aracı olarak kullanmakta ve bunun için herhangi özel mobil uygulamadan yararlanmamaktadır.

Bu durumda bir iletişim teknolojisinin yapısal kısıtlamasını zorlamak için Mümtaz’ın kişisel aracılığa başvurduğu söylenebilir. Bununla birlikte bir iletişim teknolojisinin yapısal kısıtlamasında herhangi bir değişiklik yapabilmek için söz konusu teknoloji üzerine belli bir düzeyde bilgiye sahip olunması gerektiği de söylenebilir.

C. Grubu-Melis. Cep telefonunu istek doğrultusunda kullanan ve cep telefonunu ortalama üstü derecede kullanan 1 çalışan yetişkin bulunmaktadır: Bu, ön lisans öğrenim mezunu, özel kurumda kasiyer olarak çalışan 23 yaşındaki Melis’tir. Melis, cep telefonunu isteği doğrultusunda; haberleşme, sosyalleşme ve eğlence amaçlı kullanmaktadır. Melis cep telefonunu, McLuhan’ın sayısal medyanın yaygınlaşmasıyla yeniden popülerleşen “medya insanın psişik ve ya fiziksel yetilerinin uzantısıdır” görüşüne benzer bir ifadeyle, “organımız gibi” şeklinde anlamlandırmaktadır. Ancak Melis’in bu ifadeyi McLuhan’ın savından farklı olarak, cep telefonundan vazgeçememe anlamında kullandığı düşünülmektedir. Başka bir deyişle Melis’in cep telefonunu gündelik hayatta ilgi ve çıkar gözetimi yönünde (haberleşme, sosyalleşme ve eğlencenin ötesinde) herhangi bir konuya kolay ve hızlı erişim aracı olarak kullanmadığı (köyün henüz globalleşmediği) söylenebilir. Bu durum Melis’in gündelik hayatta herhangi bir ilgi alanının olmamasıyla ilişkilendirilebilir.

C. Grubu-Elif. Çalışan yetişkinlerden biri cep telefonunu ortalama derecede kullanmaktadır. Bu, lisansüstü öğrenim mezunu, öğretim görevlisi, 36 yaşındaki Elif’tir. Elif, cep telefonu kullanımını ihtiyaç olarak algılamakta ve yakınlarının güvende olduğunu gün içerisinde takip etme amaçlı kullanmaktadır. Cep telefonu Elif için iletişim sürekliliğini ifade etmektedir. Böylece Elif’in, aynı gruptan Zehra gibi, cep telefonunu başkalarını uzaktan takip etme aracı olarak kullandığı söylenebilir.

C. Grubu-Esra. Çalışan yetişkinlerden biri, cep telefonunu sınırlı derecede kullanmaktadır. Bu, ilkökul mezunu, özel kurumda temizlik görevlisi, 49 yaşındaki Esra’dır. Esra, cep telefonunu isteği doğrultusunda; sosyalleşme amaçlı kullanmaktadır. Esra, cep telefonu dışında kendine ait her şeyi başkalarıyla paylaşabileceğini ancak cep telefonunu ise paylaşmak istemediğini belirtmiştir. Böylece Esra, cep telefonunu “çok özel” kişisel araç olarak anlamlandırmaktadır. Esra’nın sadece cep telefonunu değil, diğer iletişim araçlarını da (örneğin televizyon) psikolojik sağlığını koruma adına bilinçli olarak sınırlı kullandığına dair bulguya rastlanmıştır. Bu bulgudan hareketle Esra’nın cep telefonu kullanımının sınırlı derecede olması; cep telefonu kullanımına dair kısıtlı bilgi ve beceriye sahip olmaktan ziyade gündelik hayatta sağlığına dair çıkar gözetimiyle ilgili olduğu söylenebilir.

D. Grubu. İlkokul, lise ve lisans mezunu, 1500-1600 TL ortalama aylık gelire sahip, 5 yetişkinden dördü cep telefonunu sınırlı derecede, biri ise ortalama üstü kullanmaktadır. Üçü emekli erkek, biri ev kadını- cep telefonunu sınırlı derecede kullanan ileri yaştaki yetişkinler, cep telefonunu istek doğrultusunda; iletişim, var olan sosyal ilişkileri sürdürme ve yeni sosyal ilişkiler edinme amaçlı kullanmaktadırlar. Bu ileri yaştaki yetişkinler cep telefonunu; iletişim aracı, paylaşma aracı, dostlukları pekiştiren araç, bir sırdaş, dost, hayat arkadaşı ve yaşam tarzı olarak anlamlandırmaktadır.

D. Grubu-Aslı. Lise ve çeşitli kurs mezunu, 1500 TL ortalama aylık gelire sahip, emekli, 47 yaşındaki Aslı, cep telefonunu ortalama üstü derecede kullanmaktadır. Aslı cep telefonunu isteği doğrultusunda; sosyalleşme, bilgiye ve eğitim içeriklerine erişme amaçlı kullanmaktadır. Aslı, cep telefonunu bir yakını, arkadaşı olarak anlamlandırmaktadır.

Aslı’nın D. Grubundaki diğer kişilere göre cep telefonunu farklı kullanışı demografik özelliklerle ve öznel gündelik hayat gerçekliğiyle ilişkilendirerek açıklanabilir. Demografik özelliklere göre Aslı’nın D. Grubundaki diğer kişilerden farkı daha genç olmasıdır: Aslı 47 yaşındadır, D. Grubundaki diğer kişilerin yaşları ise 60 ile 75 arasında değişmektedir. Aslı’nın gündelik hayatta sürekli yeni şeyler öğrenmeye ve kendini geliştirmeye odaklandığına dair bulguya rastlanmıştır. Aslı cep telefonunu sosyalleşmenin yanı sıra bilgiye ve eğitim içeriklerine erişme amaçlı kullanırken, diğer emekli katılımcılar sosyalleşme amaçlı kullanmaktadırlar.

Sonuç

Bu çalışmada, genç ve orta yaştaki yetişkinlerin cep telefonunu ortalama ve ortalama üstü derecede kullandığı; ileri yaştaki yetişkinlerin cep telefonunu sınırlı derecede kullandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca, genç ve orta yaştaki yetişkinlerin cep telefonu kullanım amaçlarının, ileri yaştaki yetişkinlerin cep telefonu kullanım amaçlarına göre daha çeşitli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Böylece benzer demografik özelliklere sahip kişilerin cep telefonu kullanımında farklılığa kıyasla benzerliğin ağır bastığı görülmüştür.

Bu bulgular öznel gündelik hayat gerçekliğiyle ilişkilendirilebilir: Eda, cep telefonu sayesinde iş yerinde fazladan 2 kişi çalıştırmak yerine işini kolay ve hızlı bir şekilde kendisi yapabilmektedir; böylece gündelik hayatta Eda cep telefonunu ortalama üstü derecede kullanmaktadır. Gündelik hayatta ağırlıklı olarak çocuklarla ilgilenmeyi üstlenen Ahu cep telefonunu ortalama derecede kullanmaktadır (özel-aile hayatına dair çoğu rutin işlerin sorumluluğu Ahu’nun eşi üzerindedir). Gündelik hayatta bilinçli olarak iletişim teknolojilerini sınırlı kullanmayı tercih ettiğinden ve iş yerinde cep telefonu kullanımı yasak olduğundan Esra cep telefonunu sınırlı derecede kullanmaktadır.

Cep telefonu kullanımına dair algı ve tutumla ilgili; ilgi ve çıkar gözetimine göre genç yaştaki yetişkinlerin cep telefonu kullanımını ihtiyaç ve istek şeklinde; orta yaştaki yetişkinlerin zorunluluk, ihtiyaç ve istek şeklinde; ileri yaştaki yetişkinlerin istek doğrultusunda cep telefonunu kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca cep telefonu kullanımını zorunluluk olarak algılayan kişilerin cep telefonuna, diğer –istek ve ihtiyaç olarak algılayan kişilere göre daha az bağlılık sergiledikleri söylenebilir.⁴

Çalışmanın bulgularına göre farklı algı ve tutumlara rağmen gündelik hayatta cep telefonunun kişisel iletişim aracı olarak benimsendiği söylenebilir. Kişisel iletişim aracı olarak vazgeçilmezliğiyle ilgili ulaşılan bulgulara göre cep telefonu: 7 katılımcı için “olmaması mümkün değil”; 7 katılımcı için “olmazsa da olur”; 6 katılımcı için “başka çözüm bulunur”; 3 katılımcı için “olmazsa rahatlarım, memnun olurum”; 2 katılımcı için “üzülürüm, kötü olur”; 1 katılımcı için “olmazsa da olur ama üzülürüm, kötü olur”; 1 katılımcı için “olmazsa rahatlarım, memnun olurum”; ve 1 katılımcı için de “başka çözüm bulunursa memnun olurum”,

⁴ Bu sonucu teknolojik bağımlılık ile ilişkilendirerek değerlendirebilmek için konunun psikolojik açıdan araştırılması gereklidir.

şeklindedir. Böylece katılımcılardan 10 kişi cep telefonuna vazgeçmeyecek düzeyde bağıllık gösterirken, diğer 10 kişi vazgeçebilir düzeyde bağıllık göstermekte ve 7 kişi ise alternatifi sunulduğunda vazgeçebilir düzeyde bağıllık göstermektedir. Bu bulgulardan hareketle cep telefonu; vazgeçilmez veya vazgeçilmesi zor, vazgeçilebilir ve yerine geçebilir alternatif araca göre vazgeçilebilir bir kişisel iletişim aracı şeklinde değerlendirilebilir.

Son olarak çalışmada, gündelik hayat pratikleri bağlamında cep telefonunun toplumsal anlamına dair sonuçlar şu şekildedir: Nuri’nin cep telefonu kullanımı örneğinde cep telefonu yalnızlık duygusunu giderme ve sosyal çevreyi genişletme aracıdır. Zeynep’in örneğinde cep telefonu sosyalleşme aracıdır. Ramiz ve Berk’in örneğinde aşk ilişkisini sürdürme aracıdır. Elif’in örneğinde evde olmadan aile içi kontrolü sıkılaştıran araçtır. Zehra’nın örneğinde iş hayatında çalışanları kontrol etme aracıdır. Sevgi’nin örneğinde basılı dergiye ve ansiklopediye alternatif, elektronik içerik sunan araçtır. Aslı’nın örneğinde geleneksel eğitim biçimine alternatif, çevrimiçi eğitim sunan araçtır. Numan’ın örneğinde sürekli ulaşılabilirliği sağlayan cep telefonu, özel hayat özgürlüğünü kısıtlayan araçtır. Eda’nın örneğinde zaman kazandıran, özgürleştiren araçtır. Berk’in örneğinde verimli şekilde günü düzenleme ve yönetme aracıdır. Ayrıca cep telefonu, rutin işlerle ilgili işlem yönetme ve ilgi alanıyla ilgili bilgi ve içeriğe erişim aracıdır.

Cep telefonunun toplumsal anlamı şu şekilde değerlendirilebilir: Arama özelliğiyle cep telefonu, bir toplum içerisinde yaygın olarak haberleşme aracı şeklinde benimsenmiştir. Multimedya içeriği cep telefonunun aynı toplum içerisinde farklı toplumsal anlamlarla benimsenmesini etkilemiştir. Cep telefonunun farklı toplumsal anlamlarla benimsenmesini etkileyen unsurlar; multimedya içeriğinin yanı sıra, bir toplum içerisindeki bireylerin farklı kişisel özellikleri, algı ve tutumları, öznel gündelik hayat gerçekliği, cep telefonu ile ilgili bilgi ve becerileri şeklinde sıralanabilir. Cep telefonunun benzer toplumsal anlamlarla benimsenmesini etkileyen unsurlar; bir toplum içerisindeki bireylerin benzer kişisel özellikleri, algı ve tutumları, öznel gündelik hayat gerçekliğinin benzer yanları ve cep telefonunun multimedya içeriğinin benzer kullanımı şeklindedir.

Böylece, cep telefonunun yapısal kısıtlaması çerçevesinde ve bireylerin kişisel özellikleri, algı ve tutumları ve öznel gündelik hayat gerçekliğine göre cep telefonu benzer veya farklı toplumsal anlamla benimsenmektedir. Çalışmada Türkiye’de ilk kullanılmaya başladığından bu yana cep telefonunun yapısal kısıtlamasının aşılması için insan aracılığına – çaldırıp kapatma, mobil uygulamaları harici diske taşıyarak aracın hafıza alanını genişletme, mobil uygulama üretme şeklinde- başvurulduğu bulgularına ulaşılmıştır. Cep telefonu kullanımında teknik içeriğin kullanım hizmetlerinin sunulduğu gibi kullanılmasının ağır bastığı görülmüştür. Cep telefonunun yapısal kısıtlamasını zorlayan insan aracılığına başvurulduğu; 28 kişiden 2 kişinin –Mümtaz, Berk’in- örneğinde görülmüştür.

Bununla ilgili; çoğu durumda kullanım pratiklerinin cep telefonunun yapısal kısıtlamasını zorlamayacak şekilde, var olan cep telefonu özellikleriyle ve kişiselleştirmek amaçlı ihtiyaç duyulan veya istenilen mobil uygulamalarla gerçekleştirildiği söylenebilir. Cep telefonunun yapısal kısıtlamasını zorlayan insan aracılığına başvuru durumunda ise kullanıcı bireyin iletişim teknolojilerine dair özel ilgi beslediği, iletişim teknolojileriyle ilgili bilgi ve becerilerin belirli bir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle bir iletişim teknolojisinin yapısal kısıtlamasını zorlama ve değiştirme durumunun insan aracılığı yanı sıra iletişim teknolojilerine dair belirli bir düzeyde bilgi ve beceriye sahip olmayla da ilişkili olduğu söylenebilir.

Özer, M., A (2019). Türkiye’de Cep telefonunun Toplumsal Anlamı Üzerine Nitel Bir Çalışma.
Dördüncü Kuvvet. 2 (1). 15-31.

Bu durum, Croteau, Hoynes ve Milan’ın (2012, s.298) görüşünü pekiştirici türdendir: Çalışmada, bir sayısal iletişim teknolojisi olarak cep telefonu her ne kadar analog medyayla kıyasla insanların üretime katılması için daha olanaklı ortam sunsa da, cep telefonu kullanıcısı insanların çoğu birer kullanıcı olmaya devam ettiği ortaya koyulmuştur. Cep telefonunun yapısal kısıtlamasını zorlayan insanların ise medya teknolojileriyle yakından ilgilendiği, dolayısıyla medya teknolojisiyle ilgili belli bir bilgi ve beceri derecesine sahip olduğu; cep telefonu kullanımını yapmakta olduğu veya yapmayı planladığı işle doğrudan ilişkilendirdiği; ve cep telefonu aracılığıyla işini daha verimli hale getirme şeklinde bir çıkar gözetimine sahip olduğu ortaya koyulmuştur.

Özer, M., A (2019). Türkiye’de Cep telefonunun Toplumsal Anlamı Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Dördüncü Kuvvet*. 2 (1). 15-31.

Kaynakça

Bal, Enes. (2013). *Teknoloji Çağında Cep Telefonu Kullanım Alışkanlıkları ve Motivasyonlar: Selçuk Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme*. (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya. Tez No: 354848.

Berger, Peter L. ve Luchmann, Thomas. (2008). *Gerçekliğin Sosyal İnşası / Bir Bilgi Sosyolojisi İncelemesi*. Çeviren: Vefa Saygın Öğütle. İstanbul: Paradigma yayıncılık.

Bijker, Wiebe E., Thomas P. Hughes ve Trevor Pinch. (1989). General Introduction. *The Social Construction of Technological Systems. New Directions in the sociology and history of technology*. Ed: Wiebe E. Bijker, Thomas P. Hughes and Trevor Pinch. MIT Press.

Croteau, David, Hoynes, William ve Milan, Stefania. (2012). *Media/Society: industries, images, and audiences*. (4. Baskı). Los Angeles, London, New Delhi, Singapore and Washington DC: SAGE Publications.

Elderfield, Alison C. (2007). *Connecting People: Mobile Phone Use in Social, Intimate and Identity Relations*. (Doktora Tezi). Cardiff University. ProQuest Dissertations and Thesis. UMI No: U584302 (Erişim tarihi: 22.04.2016).

Gökalliler, Ebru; Aybar, Ayda Sabuncuoğlu ve Gülay, Göker. (2011). Bir Statü Tüketimi Göstergesi Olarak Iphone Markalı Akıllı Telefon Algısı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk İletişim* 7, 1, 2011. Ss.36-48.
http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TPRJ%2CTTAR%2CTTIP%2CTMUH%2CTSOS%2CTHUK&c=google&ano=132475_48cc1d1a18642f5463161fce2f10d31c (Erişim tarihi: 28.04.2016).

Güler, Ahmet, Halıcioğlu, Mustafa Bülent ve Taşğın, Serkan. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma*. (2. Baskı). Ankara: Seçkin.

Katz, James E., ve Aakhus, Mark A. (2002). Conclusion: Making Meaning of Mobiles – A Theory of Apparageist. *Perpetual Contact: Mobile Communication Private Talk, Public Performance*. Ed. J.E.Katz ve M.A.Aakhus. Cambridge: Cambridge University Press. ss.301-318.
<https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/MEDIA165/gender%20and%20technology-%CF%84%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%BA%CE%B7/perpetual%20contact.pdf> (Erişim tarihi: 14.06.2017).

Ömürbek, Nuri ve Şimşek, Ali. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Cep Telefonu Tercihlerinin Analitik Hiyerarşi Prosesi ile Belirlenmesi. *Niğde üniversitesi İİBF Dergisi* 2012, 5(1). Ss. 116-132. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/185024> (Erişim tarihi: 28.04.2016).

Özcan, Yusuf Ziya ve Koçak, Abdullah. (2003). Research Note: A Need or A Status Symbol? Use of Cellular Telephones in Turkey. *European Journal of Communication*. 18(2). SAGE Publications. Ss. 241-254. ejc.sagepub.com (Erişim tarihi: 3.05.2016).

Patton, Michael Quinn. (2015). *Qualitative research and evaluation methods*. (4. Baskı). Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC: Sage.

Özer, M., A (2019). Türkiye’de Cep telefonunun Toplumsal Anlamı Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Dördüncü Kuvvet*. 2 (1). 15-31.

Pinch, Trevor J. ve Bijker, Wiebe E. (2008). The Social Construction of Facts and Artefacts: Or How the Sociology of Science and the Sociology of Technology might Benefit Each Other. *Technology Studies Volume2 theorizing technological change*. Volume 2. Ed. Rayvon Fouche. SAGE Publications. ss.: 1-34.

Stearns, David. (01.06.2013). *The Social Meaning of Technology*. techsoulculture.org/2013/01/06/social-meaning/ (Erişim tarihi: 10.03.2015).

Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (10. Baskı). Ankara: Seçkin.

EK-1. Araştırma Katılımcılarının Listesi

İsim (Cinsiyet, Yaş)	Memleketi	Medeni durumu	Eğitim düzeyi	Çalışma durumu	Ortalama aylık geliri
Mustafa (Erkek, 25)	Afyon	Bekar	Lisans	Yüksek lisans öğrencisi	Yok
Hüseyin (Erkek, 25)	Kütahya	Bekar	Lisans	Yüksek lisans öğrencisi, serbest grafik-tasarımcı	Yok
Elif (Kadın, 36)	Kütahya	Evli, 2 çocuklu	Lisansüstü	Kamu kurumunda öğretim görevlisi	5000 TL civarında
Nurten (Kadın, 25)	Aydın Nazilli	Bekar	Lisans	Kısmi zaman çalışan yüksek lisans öğrencisi	320 TL
Muazzez (Kadın, 38)	Afyon	Bekar	Ön lisans	İş yeri sahibi	1500-2000 TL
Yaşar (Erkek, 60)	Afyon	Evli, 2 çocuklu	Lise	Kamu kurumundan emekli	1600 TL
Ramiz (Erkek, 36)	Sivas	Evli, 1 çocuklu	2 ayrı lisans	Kamu kurumunda idari şef, dernek il temsilcisi, dernek kurucusu ve başkanı	5000 TL
Hayri (Erkek, 48)	Yozgat	Evli, 2 çocuklu	Lisans	Kamu kurumunda yönetici	5000 TL
Numan (Erkek, 48)	Adana	Evli, 3 çocuklu	Ön lisans	Özel kurumda yönetici	Belirtmemiştir
Adile (Kadın, 50+)	Afyon	Boşanmış, 3 çocuklu	Lise	Özel kurumda yönetici	5000 TL
Zehra (Kadın, 34)	Afyon	Evli, 2 çocuklu	Ön lisans	Özel işletmede şube müdürü	2000 TL üzerinde
Fehmi (Erkek, 48)	Gaziantep	Evli, 2 çocuklu	Lisans	Özel kurumda yönetici	Belirtmemiştir
Aslı (Kadın, 47)	Edirne	Evli, 2 çocuklu	Lise, çeşitli kurslardan mezun	Özel kurumdan emekli, açık öğretimde lisans öğrencisi	1500 TL civarında
Sevgi (Kadın, 42)	Adana	Evli, 3 çocuklu	Meslek lisesi	İşsiz	Yok
Nuri (Erkek, 75)	Afyon	Dul, çocuğu yok	Lisans	Geçmişte iş yeri sahibi, şimdi emekli	1500 TL civarında

Özer, M., A (2019). Türkiye’de Cep telefonunun Toplumsal Anlamı Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Dördüncü Kuvvet. 2* (1). 15-31.

Mümtaz (Erkek, 30)	Afyon	Evli, çocuğu yok	Lisans	İş yeri sahibi	7000-8000 TL
Suat (Erkek, 67)	Afyon	Evli, 2 çocuklu	Lisans	Kamu kurumundan emekli, dernek üyesi ve başkanı, yerel gazetede köşe yazarı	1600 TL
Berk (Erkek, 23)	İstanbul	Bekar	Lise	Lisans öğrencisi, serbest grafik-tasarımcı	600 TL civarında
Melis (Kadın, 23)	Afyon	Bekar	Ön lisans	Özel kurumda kasiyer	Belirtmemiştir
Selma (Kadın, 46)	Afyon	Evli, 2 çocuklu	Lise	İki aile şirketinde müdür ve yönetici, dernek üyesi, dernek kurucusu ve başkanı	Belirtmemiştir
İhsan (Erkek, 38)	Afyon	Evli, 1 çocuklu	Lisans	İş yeri sahibi	3000-5000 TL
Cenk (Erkek, 27)	Afyon	Evli, 1 çocuklu	Ortaokul	Özel kurumda kasap	2400 TL
Esra (Kadın, 49)	Afyon	Evli, 3 çocuklu	İlkokul	Özel kurumda temizlik görevlisi	Belirtmemiştir
Ali (Erkek, 29)	Afyon	Evli, çocuğu yok	Lisans	İş yeri sahibi	7000-8000 TL
Zeynep (Kadın, 68)	Afyon	Dul, 4 çocuklu	İlkokul	İşsiz	1600 TL
Eda (Kadın, 43)	Afyon	Evli, 2 çocuklu	Lisansüstü	İş yeri sahibi	10000 TL civarında
Ahu (Kadın, 33)	Ankara	Evli, 3 çocuklu	Meslek lisesi	İşsiz	Yok
Buse (Kadın, 19)	Çorum	Bekar	Lise	Lisans öğrencisi	Öğrenim kredisi